

barədə düşünmüşdür. Dahi bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəyli ilə təsadüfi tanışlıq onu bu arzusuna daha da yaxınlaşdırmışdır.

Ədilə xanımın xatirələrindən: "1936-cı ilin yayında atamın Şüvələndəki bağında oturmuşduq. Birdən kiçik bacım təngnəfəs gəlib xəbər verdi ki, Üzeyir bəy Hacıbəyov bir neçə nəfərlə bizim evə tərəf gəlir. Hamımız cəld qapıya çıxdıq. Doğrudan da, Üzeyir bəy idi. Atam tez onu ehtiramla qarşıladı və bağa dəvət etdi. Üzeyir bəy Hacıbəyli

övladı olduğu üçün sürgündən azad edildi. Lakin ailə iki yərə parçalandı. Onların faciəli günləri başladı. Ədilə Hüseynzadə sevimli atasından, bacı-qardaşından ayrı düşdü.

Nə yaxşı ki, yer üzündə Üzeyir bəy Hacıbəyli kimi xeyirxah insanlar vardı. Üzeyir bəy Ədilə xanıma əsl atalıq qayğısı göstərdi. Ona çətinlikləri dəf etməkdə yardımçı oldu.

Çox tərəddüddən sonra, 1942-ci ildə Ədilə Hüseynzadə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının

Azərbaycanın ilk qadın bəstəkarlarından

biri, görkəmli, unudulmaz sənətkar, qayğıkeş pedaqoq, gözəl insan, əməkdar incəsənət xadimi Ədilə Hüseynzadənin Azərbaycanın nəhəng dühası Üzeyir bəy Hacıbəylinin təşkil etdiyi bəstəkarlıq məktəbinin qadın sənətkarları arasında xüsusi yeri var.

Ədilə Hacıbəyli qızı Hüseynzadə 28 aprel 1916-cı ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. İçərişəhərdə boya-başa çatan Ə.Hüseynzadə altı yaşından musiqi ilə məşğul olmağa başlamışdır. Yeddiillik musiqi məktəbini bitirmişdir. Lakin dəqiq elmlərə hədsiz marağı onu öncə N.Nərimanov adına Sənaye Texnikumuna, sonra isə Sənaye İnstitutuna (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) çəkib aparmışdır. Hər iki təhsil ocağını əla qiymətlərlə başa vuran Ədilə Hüseynzadə yüksək səviyyəli mühəndis-texnoloq peşəsinə yiyələnmişdir. Ancaq musiqiyə olan istəyi onu bir an belə tərk etməmişdir. Daim yüksək musiqi təhsili almaq

Azərbaycanın həssas qəlbli xanım bəstəkarı

bildirdi ki, yayda dincəlmək və yaradıcılıqla məşğul olmaq üçün sakit bağ axtarır.

Bağımızın bir tərəfində qonaq-qara üçün ayrıca ev var idi. Atam oranı Ü.Hacıbəyliyə göstərdi. Üzeyir bəy də evi çox bəyəndi. Böyük sənətkar nə qədər israr etsə də, atam onunla pul söhbəti aparmadı. Beləliklə, 1936-cı ilin yay aylarında Üzeyir bəy. Hacıbəyli ailəsi ilə bərabər bizim bağda istirahət etdi və özünün məşhur "Koroğlu" operasının dördüncü pərdəsini də orada yazdı. Elə o yay Üzeyir bəy Şüvəlan bağlarına elektrik xətti çəkirdi. Ona qədər bağlarda sakinlər lampa işığından istifadə edirdilər."

Qarşıdan isə dəhşətli 1937-ci il gəlirdi. Ə.Hüseynzadənin bütün ailəsini İran pasportları olduğu üçün Xəzərin o tayına sürgün etdilər.

Ədilə xanım ailəsi və iki

yaradıcısı və rektoru olan Ü.Hacıbəylinin yanına gələrək- "Üzeyir əmi, mən musiqiçi olmaq istəyirəm. Hiss edirəm ki, yaxşı səsim var"-deyə böyük sənətkara müraciət etdi. Ertəsi gün isə təcili olaraq komissiya toplanır və Ədilə xanımın sesini dinləyirlər. Məlum olur ki, doğrudan da, Ə.Hüseynzadə çox gözəl metso soprano səsinə malikdir. Elə o gündən də Ü.Hacıbəyli əmr imzalayır və onu konservatoriyanın vokal şöbəsinə qəbul edirlər. Bir il orada oxuduqdan sonra Ədilə xanım bəstəkar olmaq arzusuna düşür. Ə.Hüseynzadə o günləri belə xatırlayırdı: Bir gün Üzeyir bəy Hacıbəylinin yanında bəstəboy, qarayanz bir qız gördüm, onunla maraqlandım. Dedilər ki, Ağabacı Rzayevadır. Üzeyir bəydən bəstəkarlıq dərsləri alır. Əvvəl təəccüb etdim.

Qızdan da bəstəkar olar ?- deyə düşündüm. Sonra özümü bu sahədə sınamaq qərarına gəldim. Gedib evdə jurnalları, kitabları qarşıma tökərək şeir axtarmağa başladım və İsmayıl Soltanın "Yadigar" şeirini tapdım.

İkinci dünya müharibəsi artıq başlamışdı. Bu şeir də elə müharibəyə həsr olunmuşdu. "Yadigar" məni çox tutdu və ona bir musiqi bəstələdim. Bu romansı sevimli müəllimimə göstərdikdə onu çox bəyəndiyini söylədi. Elə o gündən də məni bəstəkarlıq şöbəsinə keçirdi.

Bu, 1943-cü il idi. Ədilə xanım həftədə dörd dəfə Üzeyir bəydən dərs alırdı. İki dəfə kompozisiya fənnindən, iki dəfə də Azərbaycan xalq musiqisinin əsaslarından. Beləliklə, Ədilə Hüseynzadə bəstəkarlıq sənətini özünə peşə seçdi. Üzeyir bəy Hacıbəylinin xeyir-duası ilə Ə.Hüseynzadə bu sənətə layiqincə yiyələndi. Elə "Yadigar" əsərini də böyük ustadı Üzeyir bəyə həsr etdi.

Hələ tələbəlik dövründə Ədilə xanım Hüseynzadə müəllimi Ü.Hacıbəylinin təşəbbüsü ilə mütəfəkkir şair Nizami Gəncəvinin 800 illik yubileyi münasibətilə "Vəsilin həvəsi" adlı romansını bəstələmişdir. Əsər Üzeyir bəy tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Romansın ilk ifaçısı isə böyük Bülbül olmuşdur. Bu əsər o qədər melodik, lirik, yüksək peşəkarlıqla yazılmışdı ki, bugünə kimi müğənnilər tərəfindən sevilərək ifa edilir.

1948-ci ildə dahi sənətkarımız Üzeyir bəy Hacıbəyli vəfat etdikdən sonra Ə.Hüseynzadəni Boris Zeydmanın sinfinə keçirmişdilər. 1953-cü ildə o, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını müvəffəqiyyətlə bitirmişdir.

Onu dərs demək üçün Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbinə göndərmişdilər. 33 il, 1953-cü ildən 1986-cı ilə qədər Ə.Hüseynzadə bu məktəbdə kompozisiyanın əsasları fənnini tədris etmişdir. Çoxlu istedadlı bəstəkarlar, musiqişünaslar yetişdirmişdir. Onun tələbələrindən Müslüm Maqomayev, Sevdə İbrahimova, Firəngiz Əlizadə, Elnarə Dadaşova, Azad Zahid və başqaları artıq çoxdan

hissəli simli kvarteti, violonçel və fortepiano üçün sonatası, xor və kamera-instrumental əsərləri 1944-cü ildə Tibilisidə keçirilən "Zaqafqaziya baharı" dekadasında, Moskvada və başqa şəhərlərdə ifa edilərək çox yüksək qiymətləndirilmiş, Bəstəkarlar İttifaqının plenumlarında mütəxəssislərin müsbət rəyini qazanmışdır.

Ədilə Hüseynzadə müxtəlif janrlarda əsərlər yazsa da, onun vokal musiqisi

tanınmış məşhur sənətkarlardır. Zümrüd Dadaşzadə, Lalə Hüseynova və başqa musiqişünaslar da sevimli müəllimlərinin xatirəsini həmişə əziz tutaraq öz sahələrdə uğurla çalışırlar.

Ədilə xanım Hüseynzadə həm pedaqoq, həm də bəstəkar kimi yorulmadan fəaliyyət göstərmişdir.

İstedadlı, bacarıqlı bəstəkar kimi musiqinin müxtəlif janrlarında bir-birindən gözəl əsərlər yazmışdır. Onun Səməd Vurğunun sözlərinə yazdığı xor və simfonik orkestr üçün "Gözəl vətən", Tofiq Mütəllibovun şerinə bəstələdiyi "Sülhün səsi" kantataları, pambıq ustası Bəsti Bağirovaya həsr etdiyi simfonik poeması, "Oğlumun babasına" balladası, dörd

sahəsindəki nailiyyətləri daha böyükdür. O, romans və mahnılar müəllifi kimi professional sənətdə xüsusi iz qoymuşdur. Ədilə xanım peşəkar ifaçı olaraq vokalın bütün xüsusiyyətlərini dərinləndirən bildiyi üçün hər romansın, mahnının incəliklərinə varmağı bacarırdı. Poeziyadan çox gözəl başı çıxırdı. Bir çox şeirləri, poemaları əzbərdən söyləyirdi. Elə buna görə də Ə.Hüseynzadənin vokal yaradıcılığı əvəzolunmazdır. O, öz yaradıcılığında həm klassik, həm də müasir şairlərin poeziyasına müraciət edirdi. Nizaminin, Nəsiminin, Füzulinin, Natəvanın, Puşkinin şeirlərinə musiqi yazmışdır. S.Vurğunun, B.Vahabzadənin, N.Xəzrinin,

R.Rzanın, N.Rəfibəylinin də yaradıcılığına müraciət edərək gözəl romans və mahnılar bəstələmişdir. "Bülbül", "Qarayazı meşəsində", "Bir səs", "Yaşamaq", "Gəlsən ölürəm" və başqa əsərlər bu gün də sənətçilərimiz tərəfindən həvəslə səsləndirilir. Ədilə xanım Hüseynzadənin yaradıcılığında müstəsna yer tutan R.Rza və N.Rəfibəylinin şeirlərinə yazdığı "Duyğular" vokal silsiləsi musiqimizin ən dəyərli incilərindəndir. Bədi ədəbiyyatı, poeziyanı dərinlən bildiyi üçün Ədilə xanım şeirləri sərraf bacarığı ilə seçirdi. Elə buna görə də görkəmli bəstəkarın əsərlərində musiqi ilə poeziya vəhdət təşkil edir və bir-birini yüksək səviyyədə tamamlayırdı.

Ə.Hüseynzadə görkəmli vokal ustası kimi də öz layiqli sözünü söyləmiş sənətkardır. Yəqin çoxları bilmir ki, cahanşümul dahi bəstəkarımız Üzeyir bəy Hacıbəylinin dünya şöhrəti qazanmış məşhur "Arşın mal alan" operettası əsasında 1945-ci ildə ekranlaşdırılmış filmdə Ədilə xanım Hüseynzadə Üzeyir bəyin təklifi ilə Asyanın musiqi partiyasını səsləndirmişdir.

Gözəl sənətkarımız Ə.Hüseynzadə hər sahədə- istər bəstəkarlıq, istər

müəllimlik, istərsə də həyatda ustası olan Üzeyir bəy Hacıbəylini özünə örnək sayırdı. Ədilə xanım Hüseynzadə özü də çox həssas, incə qəlbli insan idi. Həminin sevincinə, kədərinə şerik çıxardı. İnsanların xoşbəxtliyini öz xoşbəxtliyi kimi qəbul edərdi. Ədalətsizliklə, laqeydliklə isə barışa bilmirdi. Bir insana olan haqsızlığı görəndə özünə yer tapmırdı. Gecə-gündüz o barədə düşünər, yuxusu eərşə çəkilərdi. Ədilə xanım belə

nurlu, təmiz ürəkli, təvəzökar insan idi. O qədər təvəzökar idi ki, anadan olmasının 80 illiyi münasibətilə Azərbaycanın böyük bəstəkarı Tofiq Quliyev ona göndərdiyi təbrikdə bunu xüsusi vurğulayaraq qeyd edirdi:

"Arzu edirəm ki, təvəzökarlığınızı bir az azaldasınız".

Ədilə xanım görkəmli bəstəkar, qayğıkeş pedaqoq olmaqla yanaşı, həm də çox gözəl ana, nənə idi. O, cəmiyyət üçün layiqli övladlar yetişdirmişdir. Bu gün Ədilə Hüseynzadə ocağında qızı Cəmilə xanım, nəvəsi Səbinə xanım onun həyat kredosunu davam etdirirlər. Onlar da

Ədilə xanım kimi nəcib, həssas, mehriban, qayğıkeşdirlər. Ə.Hüseynzadə ocağının işıqları bu gün də gur yanaraq çox insanların taleyinə aydınlıq gətirir.

Görkəmli sənətkar, qayğıkeş pedaqoq, gözəl insan, əsl Azərbaycan xanımı, unudulmaz, sevimli Ədilə xanım Hüseynzadə nurlu, işıqlı bir şəxsiyyət kimi həmişə xalqımızın qəlbində yaşayacaqdır.

■ Səadət QARABAĞLI